

Három stádium

Az elterelés lehetőségei a belga jogban

A belga jogban is megtalálhatjuk az igazságszolgáltatás tehermentesítésére más országokban már alkalmazott megoldásokat. Itt is felfedezhető egyrészt a depönalizáció abban az értelemben, hogy visszaszorítsa a klasszikusnak mondott szabadságvesztés-pénzbüntetés gyakorlatot, másrészt ezzel egy időben törekszik a túlburjánzott szabályozás visszaszorítására is. Az elterelésnek itt is az az értelme, hogy az elkövetőket megóvják a klasszikus eljárás okozta, rendszerint stigmatizációs hatásoktól, és pedagógiai, pszichológiai, orvosi módszerekkel próbálják velük tudatosítani a társadalom rosszallását az elkövetett cselekmény miatt, s így remélhető, hogy nagyobb visszatartó erő hat a későbbiekben az illetőre, mint a hagyományos büntetés. A büntetőútról való elterelésnek három stádiuma ismert a belga joggyakorlatban. Az első a nyomozás alternatívájaként szereplő ún. kiegyezés (transaction), a második a vádemelés alternatívájaként nyújtott meditáció, s végül az ítélet elkerülésére az ítélethozatal egyszerű vagy feltételekhez kötött elhalasztása.

A kiegyezés formái

Mint jogintézmény, a csekély jelentőségű bűncselekmények esetén segít tehermentesíteni az igazságszolgáltatást. Belgiumban a bűnügyi nyomozásokról szóló 1935. évi törvény vezeti be, amelyet továbbfejlődve és lényegesen kiszélesített formában az 1984. évi június 28-i törvény újrafogalmazott. A törvény előkészítése során több kritika érte ezt az intézményt. Magának a kifejezésnek még az elnevezését is több alkalommal támadták azzal, hogy az ügyészi kezdeményezés kizár minden kiegyezési lehetőséget, továbbá, hogy a törvényhozó nem engedhetné meg az ügyészség számára ilyen jogügyletek lebonyolítását. Ezért beszél a törvény az ügyészi fellépés lehetőségének megszűnéséről, ha a pénzt kifizették. A kifejezés azonban nem fedti a valós tartalmat. Az eljárásnak ugyanis egyik feltétele, hogy a nyomozás megkezdése előtt bonyolítsák le. Ebből következően egy meg sem kezdett nyomozás esetén nem is lehet az eljárás megszüntetéséről sem beszélni!

Az igazságügy-miniszter az Államtanács és számos képviselő kritikája ellenére az 1983. évi törvénytervezet vitája során kijelentette, hogy az ügyészek szakmai felkészültsége és értékelőképessége, az ügyészség vezetőinek ellenőrzésével elég biztosítékot jelent arra, hogy a kiegyezés intézményét megfelelően alkalmazzák.²

A kiegyezés újraszabályozásának célja a bírósági hátralékok felszámolása volt. A törvényhozó azt akarta, hogy az ügyész azokban az esetekben éljen vele, amikor az ügy csekély jelentőségű, és legfeljebb rövid tartamú szabadságvesztés várható a törvényszéki eljárásban. Másrésztől csökkenteni akarta azt a gyakorlatot, hogy sokszor a társadalomra veszélyesség csekély foka miatt megszüntették az eljárást, s a kiegyezés intézményével kívánta szankcionálni az elkövetett cselekményt.

Nem ismeretlen ez a jogintézmény máshol sem. A jelenlegi német büntetőeljárás törvény 153. §-a szerint: ha nem fűződik társadalmi érdek az eljáráshoz, az ügyészség idciglenesen eltekinthet a vádemeléstől és egyidejűleg felhívja a terheltet, hogy az okozott kár megtérítése mellett fizessen be egy összeget egy jótékonyági alapba vagy az államkasszába.³

Bizonyos feltételek megléte esetén „*az egyes jogsértésekkel szembeni állami fellépésre vonatkozó szabályok*” cím alatt a belga bűnügyi nyomozásokról szóló törvény 216. §. (2) bekezdése kimondja:

„Ha a királyi ügyész úgy ítéli meg, hogy a cselekmény pénzbüntetéssel vagy öt évet meg nem haladó szabadságvesztéssel, vagy akár mind a kettővel büntethető, és elegendő csak a pénzbüntetés vagy egy pénzbüntetés és elkobzás, felhívhatja az elkövetőt, hogy az államkasszába fizessen be egy összeget.”

Ha ennek eleget tesz, úgy az eljárást vele szemben megszüntetik, ellenkező esetben az újra folytatódik. A kiegyezésről tehát a nyomozás lezárása előtt kell dönteni, mert azt követően már csak a bíróság elé idézés vagy a nyomozás megszüntetése merülhet fel.

A királyi ügyész határozza meg a befizetés határidejét és módját. A határidő 15 napnál rövidebb és három hónapnál hosszabb nem lehet. Ez utóbbi határidő hat hónapig csak olyan esetekben hosszabbítható meg, ha azt az igazolt körülmények szükségessé teszik.

A törvény előírja, hogy az e bekezdés alapján meghatározott befizetendő összeg nem lehet több, mint a törvényben meghatározott pénzbüntetés maximuma, de nem lehet kevesebb, mint a minimális kiszabható pénzbírság összege. (A kiszabott összeget tíz frankra kell kerekíteni.)

Amennyiben a jogsértés miatt szakértő igénybevétele vagy vizsgálat szükséges, ennek teljes vagy részleges költségeivel a kiszabott befizetendő összeget meg lehet emelni. Ebben az esetben az összeg ezen része azt a szervezetet vagy személyt illeti, ahol a költségek felmerültek.

A kiegyezés konkrét körülményeire a törvény nem tartalmaz az eljárás alá vontra semmiféle információt. A főügyészeknek eljuttatott körlevél rendelkezik arról, hogy minden egyes alkalommal, amikor a terhelttel közlik az ügyészség kiegyezésre irányuló szándékát, közlik vele a helyet, az időt és a büntetőjogi minősítést, amelyre alapozzák az ajánlatot.

Ezenkívül közlik vele az időt és a helyet, ahol a terhelt megtekintheti az iratokat. Az ezekhez az információkhoz való jogot és az iratbetekintést az Emberi Jogok Európai Konvenciójának 6. §-a írja elő, egyetértésben az Emberi Jogok Európai Bíróságának deweeri határozatával. Ez a határozat kimondja, hogy a vádlott lemondhat arról, hogy ügyét a bi-

róság tárgyaláson bírálja el, de csak azzal a feltétellel, hogy a tárgyalásról a terhelt teljesen szabadon, mindenféle hatósági kényszer nélkül mondhat le. Ez pedig feltételezi legalább azt, hogy a vádlott csak abban az esetben mond le a bírósági eljárás adta törvényeségi garanciákról, ha tudja annak okát.⁴

A királyi ügyész ezenfelül felhívhatja az elkövetőt, hogy egy meghatározott határidőn belül túrje az elközbást, vagy az elkövetés eszközét egy általa meghatározott helyre adja le. Ha az elkövető mindezeknek eleget tesz, úgy az állam büntetőigénye megszűnik. A befizetés megtörténtéről az érintett szervek értesítik a királyi ügyészt.

A kiegyezés alkalmazása esetén az összeg kifizetése nem akadály a nyomozás elrendelésének és az elkövető megbüntetésének olyan jogsértésekért, amelyeket az ügyész döntésekor a jegyzőkönyvben nem rögzítettek, a kiegyezés feltételei között nem szerepelt. Az e paragrafusban meghatározott jogait a királyi ügyész nem gyakorolhatja, ha már az ügy bíróság elé került, vagy a vizsgálóbíró elrendelte a nyomozást.

A sértett kárának előzetes teljes megtérítése a kiegyezés feltétele, kivéve, ha az elkövető írásban elismerte személyes felelősségét az okozott kárért, és bizonyítékot szolgáltat arra, hogy képes az általa nem vitatott kárt megtéríteni, és annak rendezési módját is hajlandó elfogadni. Az eljárás bármely szakaszában a sértett érvényesítheti kárigényét a bíróság előtt, ebben az esetben az elkövető részéről a kiegyezés elfogadása, felelősségének kétségbevonhatatlan elismerését jelenti.

A királyi ügyész felhívását ajánlott levélben vagy a közhatalom egy képviselője által kézbesíti. A jogsértés elkövetője ügyvéd közreműködését kérheti, de nem képviseltetheti vele magát, míg a sértett nem köteles személyesen részt venni az eljárásban, helyette ügyvédje is eljárhat.

A mediációban közreműködők

Az elterelés másik fontos intézménye, a vádemelés alternatívája, a *mediáció*. A büntető mediáció Belgiumban az 1994. február 10-én kelt törvénnyel került elfogadásra. A C.I.C. 216. §. (3) bekezdésben foglalt jogintézmény végrehajtásáról pedig az 1994. évi október 24-i királyi rendelet szól. Létrehozásának indoka az volt, hogy a törvényhozó minél hamarabb szembe akarta állítani az elkövetőt cselekménye következményeivel és a sértettnek gyors kártalanítást igyekezett biztosítani. Megpróbálta megakadályozni, hogy az elkövető belekerüljön a bűnözés spiráljába, amelyet a látható és érzékelhető társadalmi reakció hiánya megfoghatóan táplál. Büntetlenséget biztosít ezzel egy olyan eljárásban, amelynek nem feltétlenül kell a klasszikusnak mondott szabadságvesztés–pénzbüntetés elítéléshez vezetnie, amelyik amúgy sem alkalmas ennek a fajta a bűnözési formának a visszaszorítására. A törvényhozó ezzel a megoldással egyben véget akart vetni a városi bűnözésben a minimális büntetések „büntetlenség érzeteként” – felfogó hozzáállásnak. Célja az volt, hogy a társadalom válasza az elkövetés után azonnal érezhető legyen úgy az elkövető, mint a sértett és a környezet tekintetében.⁵

A törvény végrehajtásáról szóló rendelet szerint a közreműködők azok, akik a mediáció keretében a büntetőpolitika érvényre juttatásában segítik a királyi ügyészt. Segítik a főügyészségek illetékességi területén működő különböző ügyészségek mediációs munkáinak koordinálásában, felülvizsgálatában.

Segítik az ún. tanácsadókat a mediációs tevékenység végrehajtásában. Ellenőrzik őket a mediáció különböző fázisaiban, különösen a konkrét végrehajtásban.

A belga törvényhozás nagy súlyt helyezett arra, hogy megfelelő képzettségű tanácsadók működjenek közre a mediáció folytatásában. Ezért legalább két-két tanácsadót rendeltek minden bírósághoz.

1. A tanácsadó a mediációval megbízott magisztert segíti a büntető mediáció lefolytatásában, végrehajtja azt, amivel a magiszter megbízza, aki pedig ellenőrzi a munkáját.

Tehát a magiszter hozza a döntéseket, de a tanácsadó az, aki a sértettel és az elkövetővel, a tanintézettel vagy az egészségügyi szervezettel felveszi a kapcsolatot csakúgy, mint azokkal a szervezetekkel, ahol az elkövető a közérdekű munkát ledolgozhatja.

Szerepük segíteni a konkrét mediáció lefolyását. Nevezetesen ők ellenőrzik a feladatok kielégítő végrehajtását. Ennek érdekében például rendszeres helyszíni kiszállás vagy a helyi ügyészségen állandó jelenlét válhat szükségessé.

2. Koordinációs tevékenységük során együttműködnek a királyi ügyésszel. Konkrétan hasznos statisztikákat, sőt ún. *helyi adatbankot* is készítenek. Ezzel jobban figyelemmel kísérhetők a terápiák, a képzések vagy a közérdekű munkák (munkahelyek címei, kapcsolattartó személyek, észrevételek).

3. Feladatukhoz tartozik az is, hogy létrehozzanak egy dokumentációt a büntető mediációk lefolyásáról csakúgy, mint a szociális munka metodológiájáról. A mediáció harmonikus lefolyásának biztosítása érdekében természetesen a közreműködők és a tanácsadók, ismereteiket egymással és a magiszterekkel megosztva, rendszeresen találkoznak.

Amennyiben a mediációs eljárás alatt az elkövető lakhelyet vált, úgy a mediáció folytatására az addigi iratokat megküldik az új lakóhely szerinti, illetékességgel rendelkező királyi ügyésznek.

Ha a magiszter úgy véli, hogy az ügy jellegére, súlyára vagy az elkövető személyére való tekintettel fennállhat az eltérés lehetősége, az iratokat átteszi a helyi bíróság mellett működő kiválasztott mediátornak, és felhatalmazza, hogy járjon el az ügyben.

A mediációval megbízott személy ezt követően megvizsgálja az ügyet, ellenőrzi, hogy fennáll-e a mediáció lehetősége, majd ajánlatot tesz az ügyésznek a kártérítés mértékére, módjára, az esetlegesen felmerülő terápiára vagy a szakmai utóképzésre. Erről az elkövetőt és a sértettet, mint érintetteket is értesítik, akik tanácsadókat is igénybe vehetnek. Ha a sértett nem kíván találkozni az elkövetővel, de a mediáció lehetőségét sem utasítja vissza, magát ügyvéddel is képviseltetheti a mediációs tárgyaláson. Az elkövető azonban köteles személyesen részt venni a találkozón. Az ügyvéd, mint ilyen, az egyezkedésbe nem szólhat bele, de tanácsokat adhat ügyfelének a kártalanítás és annak módozatai tekintetében.

Ha a sértett elfogadja a személyes találkozás lehetőségét, a magiszter behívja őket az irodájába. Az elbeszélgetésen a mediációt segítő személy is részt vesz. Erről jegyzőkönyv készül, amely tartalmazza az elkövető és a sértett teljes személyi adatait, az elkövetett cselekményt csakúgy, mint az elkövető nyilatkozatát arról, hogy elfogadja a mediációs eljárást, és megértette annak lényegét.

Tartalmazza a sértett hasonló nyilatkozatát azzal, hogy elfogadja a kártérítés felajánlott mennyiségét és módját, továbbá mind a két fél aláírását. Ezután kapnak ebből egy-egy példányt.

Bármilyen legyen is a mediáció formája, annak végrehajtásáról jegyzőkönyvet kell felvenni. Mielőtt a vádemelés vagy a bírósági eljárás alternatívájaként közérdekű munkát vagy továbbképzést javasolna az elkövetőnek a királyi ügyész, felkéri a közreműködőt egy környezettanulmány elkészítésére. Amennyiben a mediáció keretében az elkövető elfogadja a királyi ügyész által felajánlott közérdekű munkát, úgy az ügyész közli határozatát a végrehajtást felügyelő probációs bizottsággal.

A mediációt segítő ezt követően ellenőrzi a megegyezés végrehajtását is. Ha az sikertelen marad, jelentést tesz a királyi ügyésznek. Ebből a jelentésből az elkövető és a sértett is kap egy-egy példányt. Ilyen esetben az elkövető újra idézést kap.

A sikeres mediációs eljárás végén a közreműködő, közérdekű munka esetén a probációs bizottság jelentést ír a királyi ügyésznek. Ezt követően az eljárás befejezéséről vagy annak sikertelenségéről újabb jegyzőkönyvet állít ki az ügyész, amelynek egy példányát az elkövető is megkapja.

Mint látható, eddig a mediáció főbb lépcsőfokai megegyeznek a Franciaországban vagy az Amerikai Egyesült Államokban, a New York-i rendszerben szerzett tapasztalatokkal. Fontos különbség azonban, hogy itt magiszteri irányítás folyik. Lényeges és kiemelő még, hogy a belga mediáció a vádemelés vagy a bírósági eljárás alternatívájaként létezik, s nem mint a nyomozás-elrendelés vagy a nyomozás alternatívája.

A mediátor továbbá nem alapvető résztvevője, hanem csak segítője, ellenőrzője a folyamatnak, a tényleges eljárás a magiszter kezében van. Franciaországban éppen ez a megoldás, az ott fenntartott mediációnak nevezett eljárás nagyon ritka. Fennáll a veszélye ugyanis annak, hogy az illető közhatalmi funkciója túlsúlyba kerül, így döntőbírói helyzetbe képzele magát, és a törvényes jogi eljárás rovására válhat az, hogy a magiszter a közrendet képviseli⁶

A büntető mediáció eredményei

1. a sértett és az áldozat közötti megegyezés a kártérítés kérdésében.

A törvény 216. §. (3) bekezdése kimondja: *A király felhívhatja annak a bűncselekménynek az elkövetőjét – akire előreláthatólag vétségért két évnél nem súlyosabb szabadságvesztés-büntetést szabnának ki –, hogy térítse meg vagy javítsa ki az okozott kárt, és ezt igazolja. Ezt követően az ügyész behívja a bűncselekmény sértettjét és egy mediációs beszélgetés keretében megegyeznek a kártérítés összegéről és annak módzatairól.*

Ideális esetben a mediáció egyetlen találkozás alatt eredményre vezet. Ennek során a sértett és az elkövető megegyezik a kártérítésről, amelynek nem feltétlenül kell pénzben kifejezhetőnek lennie. *Lehet akár bocsánatkérés is.* Ugyancsak nem elengedhetetlen feltétel, hogy a teljes kártérítésre sor kerüljön a mediáció megindítása előtt. A tanácsadó feladata, hogy ellenőrizze a kártérítés lefolyását. Amennyiben megfelelőnek és biztosított-nak találja, megelégedhet azzal is, hogy az elkövetőtől rendszeresen megköveteli a kifizetés igazolását (pl. a csekk vagy átutalás bemutatását).

2. A képzés

A képzést vagy átképzést abban az esetben rendelhetik el, ha felmerül a gyanú, hogy az eljárás alá vont személy azért követte el a bűncselekményt, mert munkanélküli. Ez a

megoldás lehet bármilyen szakmai tanfolyam, amely a munkanélkülieknek segít a későbbi elhelyezkedésben.

Megkezdése előtt a tanácsadó környezattanulmányt készít. A képzés nem feltétlenül az adott magiszter illetékességi területén kell történni. Emellett az elkövetőt felhívhatják arra is, hogy vegyen igénybe olyan kezdeményezéseket is, mint a szociális támogatás. A környezattanulmány készítése után az elkövetőt kötelezik arra, hogy szakmai képzésben vegyen részt. Ennek maximális tartama 120 óra, a végrehajtásra nyitva álló határidő egy hónaptól hat hónapig terjed. Ha az elkövető eleget tett a követelményeknek, az eljárás „elalszik”.

3. A terápia

Abban az esetben, ha a jogsértés körülményeivel kapcsolatban az elkövető betegségre, alkohol- vagy kábítószer-függőségre hivatkozik, vagy ha az elkövetőnél valószínűsíteni lehet, hogy a cselekményét betegség vagy valamilyen függőség miatt követte el, őt a királyi ügyész felhívhatja, hogy vesse alá magát orvosi kezelésnek vagy egy megfelelő terápiának, és annak lefolyásáról rendszeresen szolgáltatson bizonyítékot. Ez az idő nem tarthat tovább, mint hat hónap.

4. Közérdekű munka

Ez a büntetési forma angliai és New York állambeli tapasztalatok alapján jelent meg a belga jogban, szintén a vádemelés vagy a bírósági eljárás alternatívájaként. Ebben az esetben is szükség van egy előzetes környezattanulmányra, amelyet a magiszter felhívására a segítő végez el. Személyes találkozás keretében meggyőződik a kötelezésre kijelölt fizikai és intellektuális képességeiről. Feltérképezi az illető szociális, családi hátterét, professzionális és ideológiai irányultságát. Ezt követően észrevételeivel és az órákban meghatározott, elvégzendő munkára és a munkahelyre vonatkozó indítványával megküldi annak az igazságügyi szervnek, amelyik a környezattanulmányt kérte.

A közérdekű munka elrendelése esetén a mediációs tanácsadó ellenőrzi annak végrehajtását. A közérdekű munkát minden olyan nonprofit szervezetnél, tudományos vagy szociális célú alapítványnál vagy kulturális szervezetnél kell letölteni, amelyek bevételeiket adakozásból, illetve állami költségvetésből szerzik. A közérdekű munka olyan tevékenység lehet, amelyet a magiszter által felkért probációs bizottság állapít meg a terhelt fizikai és szellemi képességeinek figyelembevételével. Az illetőnek ezt a tanulmányi vagy munkahelyi szabadidejében kell ingyenesen végrehajtania. A közérdekű munkát vagy a továbbképzést nemcsak a probációs bizottság, de a gyanúsított is javasolhatja.

A közérdekű munka minimális tartama 20 óra, maximális időtartama 240 óra. Végrehajtásának határideje nem lehet egy hónapnál kevesebb, de nem tarthat tovább hat hónapnál. A közérdekű munka végrehajtásának szabályait külön jogszabály (a többszörisen módosított 1964. évi június 29-i törvény) határozza meg. A közérdekű munka eredményes elvégzéséhez a mediációs tanácsadó a kijelölt szervezettel vagy a munkahellyel megállapodást köt. Ennek feltétlenül szükséges elemeit az igazságügy-miniszter állapította meg.

Ezek a következők: az elvégzendő munka részletes leírása, a napok és az órák meghatározása, amelyeken, illetve amikor a közérdekű munkát kell végezni, a végrehajtásért közvetlenül felelős neve.

Ez a személy közvetlen kapcsolatot tart fenn a mediációs tanácsadóval, akit minden szabálytalanságról haladéktalanul értesít. A közérdekű munka befejeztével jelentést ír az illetőről és az általa elvégzett munkáról, majd azt megküldi a tanácsadónak. A közérdekű munka eredményes letelte esetén az azt ellenőrző mediátor jelentést ír, melyet megküld a királyi ügyésznek.

A mediáció esetében mindig szükség van a sértett beleegyezésére. Azt is meg kell választani, mikor értesítik őt a már folyamatban lévő mediáció eredményeiről. Kártalanítás esetén például többnyire annak megtörténtekor, vagy amikor már az elkövető elfogadta annak lehetőségét.

A másik három esetben (továbbképzés, terápia vagy közérdekű munka) figyelembe kell venni a sértett és az elkövető érdekeit, illetve ezen utóbbi magántitokhoz fűződő jogait. A sértettel például közölni lehet a képzés vagy a terápia tényét, lényegét, illetve a közérdekű munka jellegét anélkül, hogy a részleteket elmondanák neki. Így a sértett is tájékoztatva van, de az elkövető magántitokhoz fűződő jogát is tiszteletben tartották. Egyéb kérdésekkel kapcsolatban a sértett mindig fordulhat a segítőkhoz, akik kizárólag büntető mediációval foglalkoznak. Inkább jogi, mint szociális szerepre képezték ki őket.

Az ítélethozatal elhalasztása

Az elterelés harmadik formájáról, az ítélet kihirdetésének az egyszerű vagy feltételekkel történő elhalasztásáról szóló 1964. évi június 29-i törvény, és annak az 1994. évi február 10-i törvénnyel módosított szövege rendelkezik. Ennek szintén az a célja, hogy az elkövetőt rászorítsa az ítélet elmaradásának ígéretével arra, hogy az okozott kárt a sértettnek fizesse meg, illetve a társadalomilag elítélt magatartásán feltétlenül változtasson.

Az ítélet kihirdetése a vádlott egyetértésével a bíróság által hivatalból, az ügyész indítványára vagy az eljárás alá vont kérelmére az ő érdekében akkor halasztható el, az esküdtszéki döntést kivéve, ha korábban büntett vagy vétség miatt nem ítélték főbüntetés-ként két hónapot meghaladó szabadságvesztésre, a várható ítélet nem éri el az ötévi szabadságvesztést, és az elkövetőnek az újabb bűncselekménytől való visszatartása ilyen intézkedéssel is elérhetőnek látszik. Az ítélet kihirdetését az adott ügy jellemzőit is figyelembe véve egy évtől öt évig lehet elhalasztani. A határidő a határozat kihirdetésétől folyik. Mind az ítélet kihirdetésének elhalasztását, mind az erre irányuló kérelem elutasításának okát meg kell indokolni.

Ha a bíróság úgy ítéli meg, hogy az ítélethozatal elhalasztásának nincsenek meg a feltételei, végzésben elutasítja a kérelmet. A helytadó végzés ellen a királyi ügyész és az eljárás alá vont személy 24 órán belül fellebbezést jelenthet be arra való hivatkozással, hogy annak nem állottak fenn a feltételei.

Az ítélethozatal elhalasztásával egy időben a terhelt kötelezhető az addig felmerült bűnügyi költség viselésére, ha annak feltételei fennállnak, az okozott kár megfizetésére, restitúcióra, vele szemben elkobzás is kimondható. A bírósági határozatról az adminisztratív hatóságok nem szereznek tudomást, ellenben a nyomozó hatóságok az újabb nyomozás elrendelése esetén tájékoztatást kapnak.

Ha a próbaidő hatálya alatt az illető ellen újabb bűncselekmény miatt nyomozást rendelnek el, az iratokhoz csatolni kell az előző ügy iratait, a próbációs bizottság jelentését és

a korábbi bírósági határozatot. Az ítélethozatal elhalasztásáról szóló határozat visszavonható, ha az illetőt a meghatározott idő alatt elkövetett újabb bűntettért elítélik, vagy vétségért egy hónapnál súlyosabb – főbüntetésként kiszabott – szabadságvesztést szabnak ki rá. Amennyiben nincsen szükség a visszavonásra, a sima halasztás feltételes halasztássá változtatható át, vagy a már meghatározott feltételek módosíthatók.

Ugyancsak visszavonható a halasztás, ha az illető nem tartja be az előírt magatartási szabályokat, és ezzel olyan súlyosan megsérti azokat, hogy a próbációs bizottság szükségesnek tartja az ügyész értesítését. A bíróság ebben az esetben is megállapíthat újabb, súlyosabb magatartási szabályokat.

Ha az ügyész a magatartási szabályok megsértése miatt szükségesnek tartja az intézkedés megszüntetését, megidézi az érintettet a lakóhely szerinti elsőfokú bíróság elé, ugyanúgy, mint az alapügy tárgyalására. A bíróság ebben az esetben kiszabja a megfelelő büntetést, ami nem haladhatja meg az öt évet. Ha a bíróság nem osztja az ügyész indítványát, az ítéltthirdetés elhalasztására irányadó szabályok szerint környeztanulmány elrendelése után a magatartási szabályokat megváltoztathatja vagy súlyosabb kötelezettségeket írhat elő. Újabb bűncselekmény elkövetésekor az ítélet elhalasztásának megszüntetése és büntetés kiszabása esetén a bíróság által megállapított két büntetés kumulatív adódik össze.

A próbációs bizottság

Az elterelés során fontos szerepet tölt be az ún. *probációs bizottság*. Ezért néhány mondatban megkísérlem bemutatni tevékenységét. Minden elsőfokú bíróság mellett dolgozik egy ún. probációs bizottság. Amennyiben a feladatok úgy kívánják, az igazságügy-miniszter több probációs tanácsot is rendelhet egy-egy bíróság mellé.

A bizottság három főből áll. Élén az elnökkel, aki a fellebbviteli bíróság elnöke által kinevezett magiszter, továbbá két tag. Egy – az igazságügy-miniszter által kinevezett – állami funkcionárius és egy, ugyancsak általa a helyi ügyvédi kamara elnökének és az államügyésznek a javaslatára kinevezett ügyvéd. Az elnöknek több azonos jogokkal felruházott helyettese is lehet. A bizottsághoz egy vagy több titkárt is rendelnek. A terhelt vagy elítélt lakóhelye (vagy tartózkodási helye) határozza meg a bizottság illetékességét. Amennyiben a bíróság vagy az ügyész a probációs bizottság igénybevételéről dönt, és az illetékességi kör a lakhely szerint más bizottságra tartozik, a bírósági titkár 24 órán belül intézkedik az iratoknak a helyi bizottság elnöke részére történő megküldéséről.

A bizottságot az ítélethozatal egyszerű vagy feltételes elhalasztása vagy a kiszabott büntetés végrehajtásának felfüggesztése esetén a magiszter megbízhatja a meghatározott magatartási forma betartásának ellenőrzésével is. Mindannyiszor, amikor ezt szükségesnek tartja (de legalább háromhavonként), kiküld egy segítőt azért, hogy ellenőrizze azokat, és erről az elrendelő igazságügyi szervet írásban tájékoztatja. A bizottság az elrendelt magatartási szabályokat részben vagy egészben a tapasztalt körülményeknek megfelelően pontosíthatja, megváltoztathatja, de összességében szigorúbb szabályokat nem állapíthat meg.

Amennyiben a bizottság a kiszabott magatartási szabályok megváltoztatását tervezi, erről az elnök a kérdés megvizsgálására összehívott ülés előtt legalább tíz nappal ajánlott

levélben az illetőt értesíti, majd az iratok tíz napig az érintett vagy jogi képviselője rendelkezésére állnak. A bizottság a magatartási szabályok megváltoztatásáról indokolt határozatot hoz, erről ajánlott levélben három napon belül értesíti az érintettet és az ügyészt.

A határozat ellen mindketten a kézhezvételtől számított tíz napon belül írásban előterjesztett és indokolt panaszt jelenthetnek be a probációs bizottság székhelye szerinti elsőfokú bíróságnál. A panasz halasztó hatályú, kivéve, ha a határozat másképpen rendelkezett. Ebben az esetben a bíróság tíz napon belül kitzúzi az ügyet tárgyalásra, erről az érintettet és jogi képviselőjét a bírósági titkár ajánlott levélben értesíti. A bíróság tanácsülé- sen dönt. Határozata ellen további panasznak vagy fellebbezésnek helye nincs. Haa bíróság a panasznak helyt ad, úgy a probációs bizottság haározatát megváltoztathatja.

Nacsády Péter

Jegyzetek

¹ **Dominique Gaillardot:** *Alternatív büntető szankciók* 360. o.

² **Alain de Nauw:** *A konfliktusok rendezésének...* 363. o.

³ **Kertész Imre:** *Megállapodások* 21. o.

⁴ **Alain de Nauw:** *i. m.* 365. o.

⁵ **Alain de Nauw:** *i. m.* 362. o.

⁶ **Nacsády Péter:** *Mi is az a mediáció?* 186. o.

Felhasznált irodalom

Alain de Nauw: *A konfliktusok rendezésének alternatív módjai a belga büntetőjogban* (Les modes alternatifs de reglement des conflits en droit pénal belge),

Revue de droit pénal 1997/4, (page 359–375) Paris

Dominique Gaillardot: *Alternatív büntető szankciók* *Revue de droit pénal*

Revue International De Droit Comparé

2–1994. és 1997/4. sz., (page 357–375) Paris

Kertész Imre: *Megállapodás az elkövetővel*, RSZ. 1993. évi 10. sz. (14. o.–23. o.) Budapest

Nacsády Péter: *Mi is az a mediáció?* MJ, 1995. 3. sz. (184. o.–189.) Budapest

Nacsády Péter: *Elterelés, a diverzió időszzerű kérdései*, BSZ, 1999. évi 2. sz. (39.o.–50.o.) Budapest